100. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestomis kojomis, galva 280° kryptimi, 200x70 cm dydžio duobėje. Griaučiai rasti 40 cm gylyje. Iš įkapių ant krūtinės rasta žalvarinė lankinė segė trikampe kojele, po dešiniosios pėdos kaulais - įmovinis kirvis, po juo - įmovinis profiliuota plunksna ietigalis, po ietigaliu - įtveriamasis peilis.

Suardytuose arba apardytuose vyrų kapuose rasta ir kitokių daiktų: vedega, užbarzdinis ietigalis, žalvarinis geriamojo rago smaigelio apkalas, geležinis pentinis plačiasėmenis kirvis.

Moterų ir vaikų kapuose dominuoja papuošalai: lankinės segės, juostinės apyrankės, įvijiniai žiedai, grandinėlių dalys, gintariniai ir stikliniai karoliai, geležiniai lazdeliniai smeigtukai.

1982 m. kapinyne surasti daiktai priklauso VI-XIII m.e.a.

Iš viso kapinyne ištirta 111 žmonių kapų ir 1 žirgo kapas. Neištirtų kapų gali būti išlikę po sodo vidaus keliu bei arčiau kranto esančiuose brūzgynuose. Šį žalią masyvą numatyta palikti tvenkiniui apsaugoti. Jeigu čia iš tikrųjų esama kapų, jiems pavojus kol kas negresia.

Vytautas Urbanavičius

OBELIŲ PLOKŠTINIO KAPINYNO TYRINĖJIMAI

1982 m. MAII baigė tirti Obelių plokštinio kapinyno, Ukmergės raj., V dalį, 1983 m. - pietinę (apie ankstesnius šio paminklo tyrinėjimus žr.: ATL 1978 ir 1979 metais. V., 1980, p. 84-86; ATL 1980 ir 1981 metais. V., 1982, p. 57-59).

Vakarinėje dalyje, esančioje į V nuo kelio Obeliai-Laičiai, 1982 m. ištirtas 462 m^2 plotas, rasti 8 nedegintų mirusiųjų kapai ir 5 žirgų griaučiai.

Laidosenos požiūriu šie kapai niekuo neišsiskyrė iš kitų šiame kapinyne ištirtų to paties laikotarpio kapų. Keletas iš jų šiek tiek skyrėsi tik inventoriumi, daugiausia daiktais, susijusiais su sprangа.

Antai moters kape Nr. 158, be apskritos skardinės segės ir geležinio peilio, rasta kaklo apvara, kurią sudarė 2 kriaušės formos žvangučiai ir 6 plokšti suapvalintomis briaunomis karoliai iš nesiškios medžiagos. Jų skersmuo 0,4–0,9 cm. Prie papuošalų išliko sudinio. Kaklo apvara rasta ir moters kape Nr. 162. Ją sudarė 4 analogiški žvangučiai ir 1 žalsvo stiklo karolis, kurio skersmuo 0,8 cm, storis 0,4 cm. Šiame kape rastos ir 3 apskritos skardinės segės, geležinis įtveriamasis peilis, žalvarinis raktas ir žiedas platesne priekine dalimi.

Nedegintų mirusiųjų kapai datuotini XV–XVI a. Jų duobės kastos ankstyvesnių degintų žmonių kapų vietoje. Tai rodo duobių sampiluose rasti apdegę daiktai. Kapo Nr. 163 sampile rasta daž ir degėsių, puodų šukių bei smulkių sudegusių kaulų gabalėlių.

XV–XVI a. kapų yra ir po kelio danga. Ankstyvesni ir 1982 m. kasinėjimai parodė, kad dalis kapų buvo prie pat žvyruotos kelio dangos ar net po ja. Tik vienas šio laikotarpio kapas buvo aptiktas 1983 m. priešingoje kelio pusėje, jau P kapinyno dalyje. Dešinėje mirusiojo pusėje, arčiau peties greta kitų įkapių rastas susuktas odinis 2 cm pločio ir apie 1,5 m ilgio diržas, visas ištisai nuklotas plonomis žalvarinėmis plokštelėmis. Plokštelės trijų formų, priekinė pusė puošta iškiliu raštu. Diržo galai užsibaigia žalvariniais ornamentuotais apkalais. Segtis žalvarinė, plokščia, D formos.

Per abejus metus ištirta 13 žirgų kapų. 5 iš jų, esantys prie pat kelio V pusės, sudarė ankstesniais metais ištirtų žirgų kapų

eilės tęsinį. Ta eilė tęsėsi per visą kapinyną PR-ŠV kryptimi. Jos ilgis nuo žvyrduobės iki ŠV galo apie 75 m. Šioje vietoje žirgų kapų eilė pasisuka stačiu kampu į PV pusę ir susikerta su keliu (kelias ją uždengia). Šios eilės ilgis tiksliai nenustatytas (apytikriai apie 55 m), nes PV galą irgi uždengia kelias. Kitoje kelio pusėje aptikta nauja žirgų kapų eilė. Ji beveik lygiagreti pirmajai šių kapų eilei, t.y. tęsiasi PR-ŠV kryptimi. 1983m. šioje eilėje ištirti 8 žirgų kapai. Čia, matyt, buvusi kalvelė, kuri vėliau, tiesiant kelią, nulyginta buldozeriu. Žirgų griaučiai rasti pačiame paviršiuje, išlikusios tik giliau buvusios jų dalys.

Visos trys minėtos žirgų kapų eilės sudaro savotišką keturkampį, kurio plotis ŠR-PV kryptimi apie 55 m. Aukščiau nurodytas ilgis yra nepilnas - dalis žirgų kapų sunaikinta, kasant žvyrą.

Kapinyno P dalyje 1983 m. ištirtas 2362 m^2 plotas, aptikti 3 V-VI a. degintiniai ir 22 nedegintų mirusiųjų kapai. 2 iš sudegintų mirusiųjų kapų apardyti ariant, trečiasis beveik nepaliestas. Jis ovalo formos, 1,2x0,6 m dydžio akmenimis išgrįstais šonais, orientuotas PR-ŠV kryptimi. Visas duobės dugnas nuklotas sudegusiais kaulais, tarp kurių rasta geležinis įmovinis ietigalis, pentinis siauraašmenis kirvis, geležinis įtveriamasis peilis bei kažkokių nesiškios paskirties geležinio dirbinio dalių. Visi daiktai buvo vienoje vietoje PR duobės gele. Daiktai apdegę, tačiau kape nei anglių, nei degėsių nerasta. Sudegusių kaulų sluoksnis apie 5 cm.

Iš nedegintų mirusiųjų kapų minėtini pirmą kartą Obeliuose rasti du žalvariniai apgalviai, sudaryti iš 4 eilių įvijų. 3 eilės suskirstytos skiriamosiomis plokštelėmis, ketvirtoji prijungta atskirai, nors tarpo tarp jos ir anų trijų eilių nėra. Visi kiti

daiktai iš šių kapų yra analogiški daiktams iš ankstesniais metais čia ištirtų V-VI a. kapų.

1983 m. ežero pakrantėje ties kapinynu aptiktas 10 m ilgio ir 2-3 m pločio akmenų grindinys, vedęs nuo kranto į vandenį. Dabar ši vieta virtusi pelkėta pieva, kuri virš grindinio sudaro 20-30 cm storio sluoksnį. Seniau vanduo turėjo skalauti žemesnę grindinio dalį (grindinio galas prie kranto yra šiek tiek aukščiau). Vandenyje, už 10 m nuo grindinio galo aptiktas apie 5 m skersmens ir 20-25 cm storio sluoksnis, kuriame rasta anglių, sudegusių žmonių, naminių gyvulių ir žvėrių kaulų, puodų šukių bei daugybė apdegusių daiktų - darbo įrankių, ginklų, papuošalų, buitinių daiktų. Tai kirviai, ietigaliai, kalavijų dalys, peiliai, ylos, verpstukai, skustuvai, įvairių formų pasaginės bei apskritos skardinės segės, antkaklių dalys, žiedai, įvairūs pakabučiai, stikliniai karoliai (jų yra ir labai mažyčių - vos 2 mm skersmens). Daiktai priklauso XIII-XV a.

Šį neįprastą radinį būtų galima aiškinti dvejopai: arba buvo laidojama, sumetant nuo to grindinio į vandenį sudegintų mirusiųjų palaikus kartu su daiktais puoduose, arba tai buvo aukų vieta. Pastaruoju atveju turėtume aiškų įrodymą, kad buvo aukojami žmonės.

Laima Vaitkunskienė

PAGRYBIO PLOKŠTINIO KAPINYNO KASINĖJIMAI

1980-1981 m. MAII archeologinė ekspedicija Pagrybio kapinyne (Šilalės raj.) iškasinėjo 810 m^2 plotą ir rado 162 kapus (žr.: ATL 1980 ir 1981 metais. V., 1982, p. 49-52). Kasinėjimai tęsti ir 1982 m. Buvo iškasta 12 perkasų. Ištyrus 385 m^2 plotą, surasti 55 kapai, kuriuose palaidoti 1 sudegintas ir 59 nesudeginti miru-